

Ai mới thực sự là kẻ thù của Trung Quốc? Có phải là Mỹ không? Hay là Nhật Bản? Nga? Nếu bình tĩnh suy nghĩ về mọi việc, thì có lẽ câu trả lời không nằm trong số đó. Kẻ thù của Trung Quốc là chính mình.

Cuộc chiến thương mại của Tổng thống Donald Trump - việc áp đặt thuế quan - có

khả năng làm rung chuyển nền kinh tế Trung Quốc và phần thu vào xuất khẩu.

Tháng 12/2018 đánh dấu dịp kỷ niệm 40 năm ngày diễn ra phiên họp toàn thể lần thứ ba của Ban chấp hành trung ương Đảng Cộng sản Trung Quốc khóa XI, và mang ý nghĩa lịch sử to lớn và đặc biệt coi là khởi đầu của cái gọi là “thế kỷ mới” của Trung Quốc. Nhờ mọi nỗ lực đầu tư, cải cách đã thúc đẩy Trung Quốc vươn tới những tầm cao phi thường.

Tuy vậy, đợt náo loạn này đã đặt ra những thách thức cao của mình. Ban lãnh đạo chính trị của Trung Quốc, đặc biệt là Tập Cận Bình đã ý chí, giờ đây đang phải nỗ lực chính những chính sách theo đường lối cải cách và nguyên nhân dẫn tới sự trì hoãn đáng ngạc nhiên của náo loạn này.

Và khi Trung Quốc tiến gần tới dấu mốc kỷ niệm này, sự tin tưởng của nhiều người Trung Quốc đang nhanh chóng chuyển thành nỗi lo âu sâu sắc. Tập Cận Bình có thể vẫn tin chắc vào tiến trình thất bại và quyết liệt mà ông đã đặt ra, nhưng nếu là như vậy thì ông chỉ có một mình.

Cách đây không lâu, người dân Trung Quốc chẳng có lý do gì mà không hy vọng. Họ hết mọi nỗi lo lắng Trung Quốc sẽ lấy lại vị thế của mình trên đỉnh cao của hệ thống quốc tế. Nhiều người gọi kỷ nguyên này là “Thế kỷ Trung Quốc”, và sự thăng trầm của Trung Quốc được coi là “không thể tránh khỏi”, “không thể lay chuyển” và “không thể chối cãi”.

“Giấc mơ Trung Hoa” và “sự phục hưng vĩ đại của dân tộc Trung Hoa”, khẩu hiệu được trình bày của Tập Cận Bình, đã được nhắc lại nhiều lần không ngừng trong giới quan chức, và ở Bắc Kinh, đợt náo loạn Trung Quốc chỉ có thể có một tương lai duy nhất. Dưới lời hứa thông tin chính thức Tân Hoa Xã vào tháng 10/2017, “Trung Quốc đã sẵn sàng lấy lại sức mạnh của mình và trở lại đỉnh cao của thế giới”. Tham vọng nông cuồng có lẽ khắp mọi nơi. Tháng 3/2018, khi đi gặp tại các nhà lãnh đạo Trung Quốc, Arthur Waldron thuộc Đại học Pennsylvania nói với tác giả bài viết: “Họ thực sự tin rằng họ là quốc gia hùng mạnh nhất trong lịch sử thế giới”.

Trung Quốc vẫn luôn là một náo loạn, nhưng cũng có lúc yếu kém do sự quẫn trí

nghèo nàn. Cách đây 4 thập kỷ, tại phiên họp toàn thể lần thứ ba lịch sử của Đảng, Đảng Tiểu Bình đã khuất phục được những người kiên quyết ủng hộ chủ nghĩa Mao Trạch Đông, và kế hoạch “cải cách và mở cửa” của ông đã được thông qua. Cách tiếp cận này đã gây phẫn nộ tinh thần doanh nghiệp, năng lượng và lòng nhiệt tình mà chủ nghĩa Mao Trạch Đông kéo dài hơn một thế kỷ đã không thể vượt qua. Sau đó, Đảng Tiểu Bình đã phải đương đầu với sự phản kháng trong đảng đối với việc tiếp tục do hóa kinh tế, những tiến trình của Trung Quốc đã được tiến hành sau cuộc thăm sát miền Nam của ông vào năm 1992 - một chuyến đi tới Thượng Hải và các thành phố thuộc tỉnh Quảng Đông, và là dấu hiệu cho thấy những nhà cải cách kinh tế cuối cùng đã chiếm thế thượng phong.

Người kế nhiệm ngay sau Đảng Tiểu Bình là Giang Trạch Dân cũng có nhiều điểm tương đồng với một nhà cải cách. Chu Dung Cơ, vị thế tương đương không khoan nhượng đối thủ Giang Trạch Dân, đã buộc các doanh nghiệp nhà nước phải giải thể và đàm phán để Trung Quốc bước vào nền thị trường mới toàn cầu với việc tham gia Tổ chức Thương mại Thế giới vào tháng 12/2001. Giang Trạch Dân và Chu Dung Cơ cũng báo động cho sự phát triển và sự thịnh vượng của các thị trường tài chính mới của Trung Quốc.

Hồ Cẩm Đào, người kế nhiệm Giang Trạch Dân, là người nắm quyền trong suốt giai đoạn tăng trưởng kinh tế kéo dài hơn một thập kỷ mà hầu như không có thay đổi gì về cấu trúc. Thời kỳ ông cầm quyền, bắt đầu từ năm 2002, giờ đây được nhìn nhận một cách đúng đắn là thời kỳ bùng nổ của hội. Các nhà quan sát cho rằng lập trường chính trị yếu kém của Hồ Cẩm Đào đã cản trở các nỗ lực cải cách vì một số lý do, trong đó có việc ông không thể vượt qua thái độ quy định cứng nhắc của các nhóm lợi ích vốn đã có thể làm giàu và ăn sâu bám rễ trong những năm đầu của thời kỳ cải cách.

Do đó, những người lập quan đã vui mừng trước việc Tập Cận Bình, từng bí thư tiếp theo của Đảng Cộng sản, hứa hẹn sẽ là một nhà lãnh đạo mạnh mẽ hơn hẳn. Câu chuyện chung là nhà lãnh đạo tại cao mới sẽ có thể thực hiện những thay đổi, và nhiều nhà quan sát đã tuyên bố rằng phiên họp toàn thể lần thứ ba của Ban chấp hành Trung ương khóa XVIII vào tháng 11/2013 là một sự kiện có ảnh hưởng sâu rộng khác. Trong kết luận của mình, đảng cộng sản Trung Quốc đã công bố những cải cách về cấu trúc và, bằng ngôn từ thu hút sự chú ý, tuyên bố rằng từ nay trở đi, thị trường sẽ đóng “vai trò quyết định” trong việc phân bổ nguồn lực. Theo nguồn tin chính thức sau phiên họp, “vai trò quyết định” có nghĩa là “các thị trường khác có thể gây ảnh hưởng và định hướng việc phân bổ nguồn lực, nhưng nhân tố quyết định không gì khác chính là thị trường”.

Hãy quên thế giới đi. Nhân tố quyết định trong kế hoạch Tập Cận Bình đã được công bố chính là Tập Cận Bình. Năm 2017, Scott Kennedy thuộc Trung tâm nghiên cứu chiến lược và quốc tế có trụ sở ở Washington đã viết: “Thế giới là sự can thiệp rộng lớn của nhà nước”. Trong suốt nhiệm kỳ của Tập Cận Bình, nhà nước đã “tiến bước” và thế giới đã “rút lui”, theo cách nói thông thường của người Mỹ. Tập Cận Bình đã buộc Trung Quốc quay trở lại tình trạng mà chính Hồ Mao Trạch Đông sẽ cảm thấy quen thuộc.

Chính Hồ, Tập Cận Bình đã và đang biến bộ sưu tập các doanh nghiệp nhà nước, vốn đã có quy mô lớn, trở lại thành các bên tham gia thế giới và trong một số trường hợp là các công ty được quy định chính thức của nhà nước. Ông cũng cung cấp các khoản trợ cấp của nhà nước dành cho những bên tham gia để thúc đẩy và hỗ trợ các biện pháp kiểm soát vốn đã chặt chẽ, thông thường thì các quy định không được thông báo.

Tập Cận Bình cũng chú trọng hơn nữa vào chính sách công nghiệp. Đáng chú ý nhất trong số này là sáng kiến “Made in China 2025” của ông, được công bố vào năm 2015. CM2025, tên gọi của sáng kiến này ở Trung Quốc, nhằm tập trung vào 11 ngành công nghiệp trọng yếu, tính đến các ngành thông tin liên lạc không dây 5G mới được bổ sung, trong đó có các ngành máy bay, robot, xe điện, công nghệ thông tin, sản phẩm y tế và thiết bị bán dẫn.

Trong thời gian này, Tập Cận Bình đã đóng cửa các thế giới của Trung Quốc đối với các công ty nước ngoài bằng những hành động thực thi pháp luật mang tính phân biệt đối xử, các cuộc tẩy chay được truyền thông nhà nước thúc đẩy và bằng luật pháp, vốn phần nào được thiết kế nhằm gây thiệt hại cho các đối thủ cạnh tranh ngoài nước.

Hơn nữa, Tập Cận Bình đã gia tăng đáng kể sự kiểm soát của nhà nước đối với các thế giới công nghiệp. Mùa hè năm 2015, các công đồng năm quy định kiểm soát đã bắt đầu bán công phần, các bên bán “có ý đồ xấu” đã bị điều tra, các thế giới nhà nước và các thế giới khác đã bắt buộc phải mua công phần và ngân hàng bắt buộc phải gia hạn các khoản vay công nghiệp. Những biện pháp này hiện nay đã được nối liền, những nhà nước hiện vốn có sự ảnh hưởng lớn hơn so với khi Tập Cận Bình tiếp quản quyền lực vào năm 2012.

Cu i cùng, T p C n Bình đang thúc đ y vi c qu c h u hóa ph n nào l nh v c công ngh b ng cách khuy n kích các doanh nghi p nhà n c mua c ph n c a các công ty kh i nghi p.

Các mô hình kinh t do nhà n c ch đ o nh mô hình c a T p C n Bình có th huy đ ng ngu n l c và t o ra s t ng tr ng trong ng n h n - Stalin và Mao Tr ch ông đã t o ra nh ng k t qu v t tr i sau l n đ u tiên n m quy n và Kim Nh t Thành c ng đã làm đ c đ i u này sau Chi n tranh Tri u Tiên - nh ng không m t mô hình nào nh v y có th duy trì đ c s t ng tr ng. i u không may đ i v i T p C n Bình là ông đã lên n m quy n khi chu k kinh t c a Trung Qu c r r rang s p ch m d t. Theo T ng c c Th ng kê Qu c gia, hi n t ng t ng s n ph m qu c n i (GDP) gi m sút so v i cùng k n m tr c đ i n ra g n đây nh t là vào n m 1976, n m mà Mao Tr ch ông qua đ i. Và các nhà phân tích kinh t không nh n th y gì ngoài r c r i tr c m t đ i v i Trung Qu c, b t đ u là tình tr ng tích l y n ch a t ng th y c a n c này. H C m ào và th t ng d i th i ông là Ôn Gia B o đã kích thích n n kinh t quá m c thông qua vi c cho vay đ tránh các tác đ ng c a cu c suy thoái toàn c u n m 2008, và gi đây d i th i T p C n Bình, n n kinh t Trung Qu c đã tr thành m t “con nghi n” không th t ng tr ng n u không cho vay v i kh i l ng l n.

Hi n t i, n c này đang tích l y n nhanh h n t ng tr ng, “n s ng chính mình” theo cách mô t c a Anne Stevenson-Yang thu c công ty nghi n c u J Capital có tr s t i B c Kinh, trong nh ng l i bình lu n v i tác gi bài vi t. Khi tính đ n cái đ c g i là “n n”, n c này đang gánh s n có l g p kho ng 1,5 l n GDP danh ngh a mà n c này t o ra, n u s li u chính th c v GDP là chính xác.

Chúng không h chính xác. B c Kinh cho bi t t ng tr ng trong n a đ u n m 2018 đ t 6,8% và tuyên b r ng t ng tr ng trong 12 quý liên ti p duy trì trong kho ng 6,7%-6,9%. M c t ng tr ng trên th c t th p h n nhi u. S li u c a n c này không nh t quán v i các ch s c b n. Ch ng h n, B c Kinh tuyên b đ t m c t ng tr ng 6,7% trong n m 2016. Tuy nhiên, vào gi a n m 2017, ngân hàng th gi i đã công b m t bi u đ c t cho th y vào n m 2016, GDP c a Trung Qu c ch t ng tr ng 1,1%. Con s gây s c 1,1% g n v i ch s t ng th chính xác nh t v h o t đ ng kinh t c a Trung Qu c, đó là t ng m c tiêu th n ng l ng c n b n. Theo các ngu n tin chính th c, n m 2016 t ng m c tiêu th n ng l ng c n b n đã t ng, nh ng ch i m c 1,4%. N m 2017, n n kinh t đã t ng t c - m c tiêu th n ng l ng đã t ng 2,9% trong n m đó - nh ng GDP h n không th t ng tr ng i m c 6,9% nh tuyên b.

S̄ tr̄ tr̄ r̄o r̄ng này gīi th̄c n̄i lo l̄ng có th̄ nh̄n th̄y đ̄c̄c̄ B̄c Kinh khi các quan ch̄c nh̄n ra r̄ng h̄ không th̄ t̄ng tr̄ng đ̄ thoát kh̄i khó kh̄n nh̄ trong nh̄ng giai đ̄n tr̄ng. Th̄ng 10/2017, trong m̄t khōnh kh̄c khīn nḡi ta ph̄i gīt mình, Chu Tīu Xuȳn, khi đó là nḡi đ̄ng đ̄u ngân hàng trung ̄ng c̄a n̄c̄ này, đã công khai c̄nh báo v̄ tình tr̄ng tích l̄y n̄ gia t̄ng khi nói r̄ng đ̄t n̄c̄ này đang tīn ḡn t̄i “th̄i đ̄m Minsky” mà ̄ đó, giá tr̄ tài s̄n s̄ s̄p đ̄. Đ̄ng nh̄ ông đã đ̄ng. Nh̄ng n̄ l̄c n̄a v̄i c̄a B̄c Kinh trong vīc “gīm n̄” đã t̄o ra m̄t làn sóng v̄ n̄ trái phīu và v̄ n̄ khác trong n̄m 2018, và đ̄ duy tr̄ t̄ng tr̄ng, các quan ch̄c Trung Qūc gī đây đã t̄ b̄ n̄ l̄c đó.

Các nhà lãnh đ̄o đ̄t n̄c̄ có kh̄ n̄ng tr̄i hoãn các cūc kh̄ng hōng n̄ ̄ m̄c đ̄ nào đó. B̄c Kinh kīm soát ch̄t ch̄ nḡi vay, nḡi cho vay, th̄ tr̄ng, tòa án và h̄u h̄t m̄i th̄. Tuy v̄y, b̄t ch̄p s̄ kīm soát ch̄t ch̄ c̄a ban lãnh đ̄o trung ̄ng, T̄p C̄n B̄nh không th̄ quȳt đ̄nh k̄t qū m̄i m̄i. Ông ch̄ có th̄ tr̄i hoãn cái mà các nhà kinh t̄ gīi m̄t cách gīm nh̄ là “s̄ đ̄u ch̄nh”, nh̄ng b̄ng cách tr̄i hoãn nó, ông ch̄ càng m̄ r̄ng thêm cūc kh̄ng hōng không th̄ tránh kh̄i. Và khi cūc kh̄ng hōng r̄t cūc c̄ng t̄i, nó s̄ ch̄n v̄i Trung Qūc. Theo nh̄ng gì mà Michael Pettis thūc ̄i h̄c B̄c Kinh đã ch̄ ra vào th̄ng 12/2017 t̄i Dīn đ̄n toàn c̄u c̄a t̄p chí Fortune ̄ Qūng Châu, s̄ khác bīt gīa tình hình Trung Qūc hīn nay và kh̄ng hōng n̄ ̄ các n̄c̄ khác là trong các cūc kh̄ng hōng tr̄ng đ̄y, tình tr̄ng m̄t cân b̄ng không đ̄n n̄i nghiêm tr̄ng và n̄ không ̄ m̄c cao đ̄n v̄y. Do đó, qua th̄i gian, các khōn n̄ ngày càng t̄ng nhanh h̄n so v̄i ngūn l̄c và nh̄ng s̄ h̄n lōn bên đ̄i tr̄ nên ngày càng l̄n. Nh̄ng cūc suy thoái, đ̄u mà Trung Qūc h̄t s̄c né tránh vì c̄m th̄y b̄t an v̄ m̄t chính tr̄, là r̄t c̄n thīt, cho phép có nh̄ng s̄ đ̄u ch̄nh khi chúng v̄n còn t̄ng đ̄i nh̄.

Ngày càng có nhīu nḡi nh̄n th̄c r̄ng cūc suy thoái tīp theo c̄a Trung Qūc s̄ r̄t nghiêm tr̄ng. ̄īu đã tr̄ nên rõ ràng là các nhà lãnh đ̄o Trung Qūc s̄ nḡn ch̄n nh̄ng s̄ đ̄u ch̄nh cho t̄i khi h̄ không còn kh̄ n̄ng làm v̄y. Và khi th̄i kh̄c đ̄nh m̄nh đó đ̄n, h̄ th̄ng c̄a h̄ ch̄c ch̄n s̄ r̄i t̄ do.

T̄p C̄n B̄nh đã né tránh kh̄ng hōng b̄ng cách gia t̄ng s̄ kīm soát c̄a nhà n̄c̄ đ̄i v̄i n̄n kinh t̄, nh̄ng m̄c dù m̄t n̄a th̄p k̄ đã trôi qua, ông v̄n ch̄a v̄ch ra đ̄c̄c gīi pháp cho v̄n đ̄ c̄ b̄n c̄a m̄t n̄n kinh t̄ đ̄ng ch̄m l̄i. Gīi pháp dài h̄n duy nh̄t là đ̄o nḡc xu h̄ng h̄ng t̄i s̄ th̄ng tr̄ c̄a nhà n̄c̄; nói cách khác là cho phép các l̄c l̄ng c̄a th̄ tr̄ng phân b̄ ngūn l̄c, gīng nh̄ nh̄ng gì ̄ng Tīu B̄nh đã làm t̄i phiên h̄p toàn th̄ th̄ ba vào n̄m 1978.

Vậy tại sao các nhà lãnh đạo Trung Quốc không làm điều đã phát huy tác dụng cách đây 4 thập kỷ và là điều mà hầu như tất cả mọi người đều biết là lợi thoát duy nhất hiện nay? Việc gia tăng sự kiểm soát của nhà nước phù hợp với quan điểm của Tập Cận Bình rằng Trung Quốc phải có một người cai trị mạnh mẽ và ông đã dành nhiệm kỳ của mình trên công trường người đứng đầu Trung Quốc. Nhiều người đã so sánh Tập Cận Bình với Mao Trạch Đông, người cai trị đầu tiên của nước Cộng hòa Nhân dân Trung Hoa, nhưng ông cũng được so sánh - một cách phù hợp hơn - với Tôn Thủy Hoàng, vốn được coi là vị hoàng đế đầu tiên của Trung Quốc thông qua.

Bằng việc sử dụng ngôn từ và hình ảnh của các vị hoàng đế Trung Quốc trong những tuyên bố của mình, Tập Cận Bình đã mang lại những sự so sánh như vậy. Đây không phải là điều ngẫu nhiên khi mà Tập Cận Bình còn được biết đến là “Chị trạch của mọi thế, mọi nơi và mọi người” - lợi tìm cách giành đua với những vị hoàng đế.

Kiểm soát tập trung là nền tảng của “thiên h”, hay “mọi thế đều bị tr”, một khái niệm của Trung Quốc trong thời kỳ đồ qu. Các hoàng đế Trung Quốc không cho rằng họ là người cai trị hợp pháp duy nhất trên thế giới, và để thực thi họ thông đó, họ nhận cách phân Trung Quốc trong vòng qu của mình khi cái mà họ coi là những vùng lãnh thổ khác của họ. Trong cuốn sách “Trật tự Trung Quốc: Trung Quốc bên thế, để chế thế giới và bên chế của sự mạnh Trung Quốc”, Wang lưu ý rằng đây không phải là công thực đến đến thành công, và việc rằng họ thông thiên h không có được những thành tích tài ưu, với sự quân trị chuyên chế, nền kinh tế trì trệ trong thời gian dài, khoa học và công nghệ bị bóp nghẹt, hoạt động tinh thần chậm phát triển, nguồn lực không được phân bổ hợp lý, phạm giá và mạng sống của con người bị coi thường, mục sống của công chúng bị mất thếp và ngày càng đi xuống, cái chế và sự tàn phá đến ra đếnh kỷ và thông xuyên.

Wang cũng chỉ ra rằng xen kẽ giữa sự quân trị không khiếp kéo dài hàng thiên niên kỷ là 3 giai đoạn vàng: vài thế kỷ ngay trước thời kỳ cai trị của Tôn Thủy Hoàng; thời nhà Tống, thế thế kỷ X đến thế kỷ XIII; và giai đoạn bắt đầu thế cuối thế kỷ XIX. Cả 3 giai đoạn đều được ghi dấu bởi sự cải thiện thông đời của Trung Quốc và việc bác bỏ khái niệm “thiên h”.

Trong hơn một thập kỷ, Tập Cận Bình đã bác bỏ sự cải thiện, phát biểu như thế ông là một vị hoàng đế và thông viển đốn những chế để có liên quan đến “thiên h”. Theo tuyên bố của ông trong thông điệp đầu năm mới vào năm 2017, “Trung Quốc

luôn cho r ng th gi i là th ng nh t và m i th d i b u tr i đ u là m t gia đ nh”.

S suy gi m kinh t là m t trong nh ng đ ng c thúc đ y tình tr ng b t n. Ch ng h n, vào tháng 8, nh ng ng i bi u tình đã đ n nh ng n i xa xôi đ t p h p t i v n phòng c a các công ty v n, ch ng h n nh t p đ oàn HNA i H i Nam, hay i trung tâm quy n l c c a Trung Qu c. i th đ o, hàng tr m c nh sát đã ph i phong t a trung tâm tài chính c a thành ph t r c các cu c bi u tình ph n đ i nh ng n n t ng cho vay ngang hàng (P2P) b th t b i. Hàng tr m nghìn nhà đ u t t rên toàn qu c đã m t ti n vì nh ng công c cho vay “P2P” này, và h có lý do đ đ l i cho nhà n c v nh ng t n th t đ o. Do v y, h t p h p t i v n phòng c a y ban qu n lý ngân hàng và b o hi m Trung Qu c, c ng nh m t c quan tr ng y u c a i ng C ng s n: y ban ki m tra k l u t trung i ng, c quan giám sát ch ng tham nh ng.

H t nh n mình là nh ng ng i “t n n tài chính”, khi n cho các nhà lãnh đ o Trung Qu c lo s. Nh ng cu c bi u tình ki u này đ c bi t gây quan ng i, vì s y u kém trong qu n lý t ng tr c, c th là l m phát, chính là y u t ban đ u thúc đ y các cu c bi u tình n m 1989 i B c Kinh và 370 thành ph khác. L n này, thái đ b t m n còn khi n Trung Qu c quan ng i h n, vì hai th h v n không bi t gì khác ngoài nh ng đ i u ki n s ng ngày m t đ i lên đ ang ph i đ i m t v i vi n c nh v m t cu c suy thoái nghi m tr ng.

Nh ng cu c bi u tình này di n ra g n nh đ ng th i v i các cu c bi u tình trên đ ng ph c a các ph n t khác trong xã h i vì nh ng v n đ kinh t. Vào tháng 5 và tháng 6/2018, hàng nghìn c u chi n binh Quân gi i phóng nhân dân đã t p h p i nhi u thành ph khác nhau trên kh p đ t n c - đ c bi t là i Tr n Giang và t nh duyên h i Giang Tô - đ ph n đ i v m t c u chi n binh b đánh đ p. Tuy nhiên, gi ng nh các cu c bi u tình c a c u chi n binh vào n m 2016, đ i u kích đ ng h đ ra đ ng là tri n v ng y u kém v công n vi c làm, phúc l i không th a đ ng và nh ng l i h a h n mà chính ph đã không th c hi n đ c.

Các nhà ch c trách đã xoa d u đ c nh ng đ t bi u tình này - c ng nh các cu c bi u tình khác v nh ng v n đ không mang tính kinh t, nh tình tr ng pha tr n v c xin cho tr em - nh ng tin x u đ i v i T p C n Bình là các cu c bi u tình gi đ y di n ra t ng đ t, cho th y s b t h nh c n b n trong xã h i Trung Qu c.

S b t h nh này ph n nào t n t i là do gi i tinh hoa c a Trung Qu c gi quá nhi u

nguồn lực cho chính mình. Trồng h, tình trng tham nhng đã và đang di n ra v i m c đ g n nh không th tin n i. Stevenson-Yang ch ra r ng “n n kinh t Trung Qu c đang k t thúc m t th p k mà trong th i gian đó gi i tinh hoa tài chính đã ng u nghi n kho n n hàng nghìn t. Tình trng b n rút di n ra v i m c đ đ ng kinh ng c”.

i u c ng đ ng kinh ng c là các cam k t c a T p C n Bình, ch ng h n nh nh ng suy tính trong “d án th k” c a ông, “Con đ ng t l a trên bi n th k 21” và “Vành đai kinh t Con đ ng t l a” - hai thành ph n trong Sáng ki n “Vành đai và Con đ ng” đ c nhi u ng i nói t i c a ông. Sáng ki n “Vành đai và Con đ ng” là m t cam k t tr giá hàng nghìn t USD v c s h t ng mà thúc đ y các m c tiêu đ a chính tr c a T p C n Bình nh m v ch ra t y n đ ng th ng m i toàn c u đi qua Trung Qu c, nh ng b khu v c t nhân xa lánh vì phi kinh t.

H n n a, T p C n Bình có nh ng tham v ng l n khác đòi h i ph i có nh ng cam k t l n v ti n m t. M t ví d là hàng tr m t USD dành cho vi c hi n đ i hóa các l c l ng v trang và hàng ch c t USD cho vi n tr n c ngoài và các kho n vay s v n vi n không đ c hoàn tr. Nhi u ng i lo l ng v vi c “ngo i giao b y n” c a Trung Qu c gài b y các qu c gia không th tr n và do đó đ y h vào qu đ o c a Trung Qu c. Tuy nhiên, h u qu c a vi c đó là Trung Qu c đang ph i gánh các kho n vay không ch c ch n trong s sách c a mình, nh kho n n kho ng 23 t USD mà Venezuela v n ch a hoàn tr.

M t vài trong s nh ng d án này có th đ m l i l i t c trong t ng lai, nh ng trong khi ch đ i, B c Kinh s ph i gánh ch u chi phí duy trì chúng. Nói tóm l i, T p C n Bình đã m r ng Trung Qu c quá m c, và n c này gi đ y ph i đ i m t v i nh ng yêu c u v kinh t, c trong và ngoài n c, mà h không th đ p ng n i.

Khi T p C n Bình theo đ u i mô hình kinh t đ ng, v n nhi u l n gây th t b i cho Trung Qu c trong quá kh, ông ph i đ i phó v i 3 nhân t s ki m ch s t ng tr ng trong t ng lai. Th nh t là tình trng suy thoái môi tr ng nghiêm tr ng. Vi c theo đ u i t ng tr ng s t nhi u th p k, đ c bi t là trong nh ng n m 1950 và th i k c i cách kéo dài 4 th p k, đã đ l i cho đ t n c b u không khí đ c h i, ngu n n c ô nhi m và đ t đai nhi m đ c. N c tr n nên khan hi m, ngay c nh ng n i t ng có ngu n n c d i dào. Trung Qu c có th ti p t c tàn phá môi tr ng đ cho phép các nhà máy s n xu t t, nh ng ng i dân đang đòi h i ph i có môi tr ng xung quanh s ch s h n. V i đòi h i nh v y, k h ch xây đ ng các c s s n xu t th ng b trì hoãn, đôi khi b thu h p, h c b l i b hoàn toàn

trong m t s tr ng h p.

Th hai, tình hình nhân kh h c s ki m ch s t ng tr ng c a Trung Qu c. N n kinh t Trung Qu c đã t ng tr ng nhanh chóng trong th i k c i cách ph n l n do “l i ích nhân kh h c” - s gia t ng b t th ng c a l c l ng lao đ ng, có đ c là nh vi c Mao Tr ch ô ng thúc đ y ng i Trung Qu c sinh s n nhi u h n ph n còn l i c a th gi i. Tuy nhiên, gi đ y dân s n c này đang ti n g n t i s s t gi m nhanh chóng do chính sách 1 con c a ng Ti u Bình. L c l ng lao đ ng đã thu h p l i, l n đ u tiên m c cao nh t vào n m 2011 theo các s li u chính th c. Hi n t i, B c Kinh kh ng kh ng cho r ng t ng s dân s đ t m c cao “vào kho ng n m 2030”. Trên th c t, dân s có l s đ t m c cao nh t tr c đó nhi u n m, có th là ngay trong n m 2020 theo phát bi u công khai c a m t quan ch c c p cao cách đ y vài n m. B t lu n th nào, dân s Trung Qu c c ng đang trên đà gi m h n 400 tri u ng i trong th k này, ph n ánh tình tr ng gi m t l sinh đ ng lo ng i đang di n ra ở Nh t B n, ài Loan, Singapore và các khu v c khác ở ô ng Á.

Vi c B c Kinh chuy n sang chính sách 2 con, có hi u l c t đ u n m 2016, đã không ch n đ ng đ c nh ng xu h ng đ ng báo đ ng v nhân kh h c. T l sinh c a Trung Qu c ti p t c gi m, v i 17,23 tri u ca sinh trong n m 2017, th p h n con s 17,86 tri u ca sinh trong n m 2016.

Không đi u nào trong s này đ ng ngh a v i vi c các nhà k tr c a Trung Qu c không th làm cho n n kinh t c a h t ng tr ng trong t ng lai. Nh ng chúng nói lên r ng h s ph i tìm cách làm đi u đó b t ch p tình tr ng gi m t l sinh, ch không ph i đ c t l sinh thúc đ y. Trung Qu c đã cho th y h có th làm gi m s ca sinh - các quan ch c t hào tuyên b r ng s c ng ch c a chính sách 1 con đã ng n ch n 400 tri u ca sinh - nh ng cho đ n nay, h đã th t b i trong vi c gia t ng kh n ng sinh s n, n l c g n đ y nh t c a h.

Th ba, Trung Qu c không còn nh n đ c s h tr c a M, hay th m chí là c a Liên minh châu Âu (EU). Nh ng hành đ ng tr c l i trong th ng m i c a B c Kinh kéo dài nhi u th p k, c ng nh nh ng đ ng thái đ a chính tr quá hung h ng và hi u chi n c a T p C n Bình đã làm thay đ i suy ngh ở các th đô n c ngoài. Cho t i g n đ y, Trung Qu c đã ti n b r t nhanh ph n l n vì các chính quy n M k ti p nhau mong mu n n c này thành công. Gi đ y, M đã tr nên ho c thù đ ch, ho c th . Do các chính sách c a M ho c có ý đ nh làm suy y u Trung Qu c ho c không tính đ n các l i ích c a B c Kinh, nên n n kinh t và h th ng tài chính ngày càng c ng nh c a Trung Qu c đang ph i ch u s c ép. Các qu c gia và các nhóm

n khác, đc bi là EU, đang theo chân M cách th c B c Kinh.

Cu c chi n th ng m i c a T ng th ng Donald Trump - vi c áp đ t thu quan - có kh n ng làm rung chuy n n n kinh t Trung Qu c v n ph thu c vào xu t kh u. V n đ đ i v i B c Kinh là h ã tr nên ph thu c sâu s c vào th tr ng M. N m ngoái, th ng d th ng m i hàng hóa c a Trung Qu c t ho t đ ng xu t kh u sang M chi m t i 88,9% t ng th ng d hàng hóa c a n c này, m t con s n t ng. Thêm vào đó là th ng d hàng hóa c a Trung Qu c v i M lên đ n 375,6 t USD trong n m 2017; rõ ràng Trump đang n m trong tay nh ng quân bài có giá tr cao.

Cho đ n nay, không gi ng nh nh ng ng i ti n nhi m c a ông trong 40 n m qua, T ng th ng M ã cho th y thái đ s n sàng s d ng s c m nh c a M đ làm suy y u Trung Qu c. Các nhà phân tích Trung Qu c đang b t đ u hi u ra r ng vì nhi u lý do, đ t n c h không th duy trì m t cu c đ u tranh lâu dài v i khách hàng quan tr ng nh t c a mình. Vi c các th tr ng ch ng khoán và ti n t Trung Qu c đ u s t gi m m nh trong n m 2018 khi cu c chi n th ng m i b t đ u là đi u không đ ng ng c nhiên.

T p C n B ình ã m t đi s h tr c a n c ngoài, còn trong n c, đ n gi n là ông ã l ch nh p v i xã h i. Có l h qu quan tr ng nh t c a 40 n m c i cách kinh t c a Trung Qu c chính là tính hi n đ i.

T p C n B ình có th làm theo ý mình vì ông ch huy quy n l c. Tuy nhiên, ông l i g p r c r i trong vi c bu c ng i ta ph i ph c tùng. Vì có công cu c hi n đ i hóa nên ông không có kh n ng thuy t ph c. Hãy nhìn vào cái đ c g i là nh ng chi n d ch theo phong cách Cách m ng V n hóa c a T p C n B ình, ch ng h n nh n l c c a ông trong mùa Hè n m 2018 nh m thúc đ y “tinh th n đ u tranh yêu n c” trong gi i trí th c. Nhi u ng i nh o b ng ông, nh ng th c t quan tr ng h n c là gi i trí th c Trung Qu c - và ng i dân Trung Qu c - đ n gi n là đang không chú ý.

Sam Crane, m t giáo s khoa h c chính tr t i i h c Williams, ã nói v i t p chí The National Interest khi s p k t thúc công vi c c a mình t i i h c Nhân dân Trung Qu c B c Kinh: “Nh ng s so sánh v i Cách m ng V n hóa th c s không n m b t đ c đi u đang di n ra ở đây lúc này”. Ông nói: “Sau m t tháng làm vi c trong khuôn viên tr ng i h c Nhân dân, có th nói tôi không h nh n th y đ u hi u gì c a vi c sùng bái cá nhân T p C n B ình. H n n a, ở kh p n i trong thành

phã, nhõng dõu hiõu cho thõy tãm ãnh hõng cãa “sãc mõnh mõm” cãa Mã - trong sã thĩc tiõu dùng, trong dòng ngõõi xõp hàng bên ngoài õõi sã quán Mã, trong nhõng thõng ãiõp cá nhõn ãõõc in trên nhõng chiõc áo phõng, trong võn hóa cãa giõi trã, trong các quán bar và các câu lãc bã - võn còn rãt mõnh mõ.

Sãc mõnh cãa Trung Quõc - và cõng là ãiõm yõu tãt cùng - là ngõõi dân Trung Quõc thõõng khõng chõu phõc tùng, phõn lãn vô trách nhiõm và luôn õn ào. La Kĩn Ba, giã ãc Trung tâm chính sách ãõi ngoõi Trung Quõc thuõc Trõõng ãõng trung õõng, viõt vào thãng 9/2017: “Tõi nhõ lãi mãt chõ ãõ tranh luõn nõng bõng giõa nhõng ngõõi dùng Internet trã tuõi: Ai mõi thõc sã là kã thù cãa Trung Quõc? Có phõi là Mã khõng? Hay là Nhõt Bõn? Nga? Nõu chõng ta bình tãnh suy nghõ vã mõi viõc, thõ có lã câu trã lãi khõng nõm trong sã ãõ. Kã thù cãa Trung Quõc là chính mình”.

Gordon G. Chang là tác giõ cũn “Trung Quõc sãp sãp ãõ”. Bài viõt ãõõc ãõng trên [The National Interest](#)

Võn Cõõng (gt)